

Cristian Ioan Popa, *Contribuții la preistoria Văii Sebeșului (I). Locuirile Coțofeni din zona deluroasă* [*Contributions for a prehistory of Sebeș Valley (I). Coțofeni habitations in the hill area*], BMS, III, Alba Iulia, Ed. Mega-Ed. Altip, 2012, 472 p. (ISBN 978-606-543-305-2)

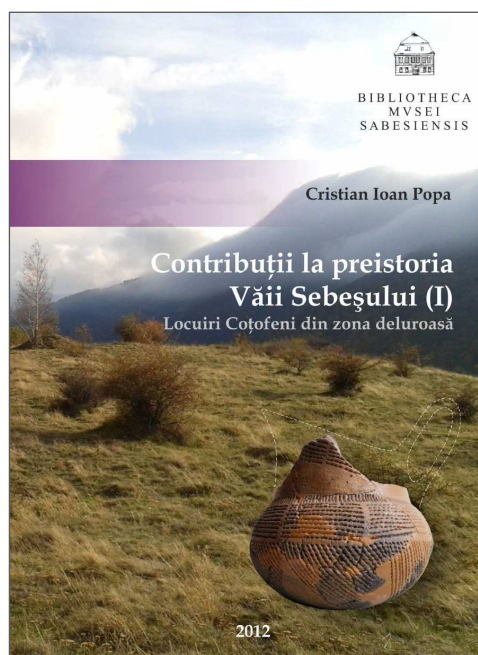
NICOLAE CĂTĂLIN RIȘCUȚA
Muzeul Civilizației Dacice și Romane, Deva
criscuta@yahoo.com

Lucrarea lui Cristian Ioan Popa, apărută sub egida editurilor Mega și Altip, reprezintă al treilea tom din cadrul seriei monografice lansată de Muzeul „Ion Raica” Sebeș sub titulatura **Bibliotheca Musei Sabesiensis**.

Autorul, lect. univ. dr. Cristian Ioan Popa, este unul dintre cei mai valoroși cercetători ai preistoriei transilvănene din ultimele două decenii. În ceea ce privește lucrarea sa, aceasta reprezintă încă unul dintre pașii necesari, asumați de Cristian Ioan Popa înspre devoalarea civilizației Coțofeni (așa cum îmi place să o denumesc, căci această denumire nu ascunde o simplă cultură arheologică), demers pe care autorul volumului îl urmărește cu stăruință de mai multă vreme. Cercetările sale asupra fenomenului istoric Coțofeni sunt cunoscute și recunoscute în rândul specialiștilor în domeniu, efortul său științific fiind încununat prin finalizarea, în urmă cu câțiva ani, a tezei de doctorat privind evoluția culturii Coțofeni în spațiul transilvănean. Pe această linie, volum dedicat locuirilor de tip Coțofeni de pe Valea Sebeșului nu ilustrează decât o mică parte din imensul inventar arheologic care i-a trecut prin mână cercetătorului albaiulian, și tot așa, reprezintă o mică părticică din paleta largă de probleme pe care acesta le-a abordat în privința civilizației Coțofeni.

Prin urmare, așa cum arată autorul în **Introducerea** acestui volum „*lucrarea de față se dorește a fi, în primul rând, un prim pas în publicarea exhaustivă a unor monografii de sit Coțofeni*”. Intențiile autorului, pe care anticipând, pot spune că le-a atins, sunt clar exprimate în partea introductivă „...cartea nu se dorește a fi una „clasică”. Pe lângă studierea culturii materiale am acordat o egală importanță prezentării elementelor de arheologie a peisajului, a ariei de cuprindere a așezărilor și locuirilor, a relațiilor cu formele de relief locuite, a interdependenței între locuiri și a precizării, în măsura posibilului, a tipului de locuire și economie preferate de comunitățile Coțofeni”.

Volumul conține 472 de pagini și este structurat pe șapte capitole, după cum urmează: Cadrul fizico-geografic, Istoricul cercetărilor privind preistoria zonei deluroase a Văii Sebeșului, Locuiri Coțofeni în zona deluroasă a Văii Sebeșului, Analiza descoperirilor și legăturile culturale, Arealul de cuprindere și dinamica locuirilor Coțofeni, Problema galeriilor de minerit aurifer de la Răchita și Concluzii.

„Miezul” lucrării este completat cu două anexe, un generos rezumat în limba engleză, precum și o bogată listă bibliografică și de abrevieri. Ilustrația, extrem de variată, sugestivă și bine realizată, include un număr de 64 de figuri, introduse atât în text, cât și la finalul volumului, precum și un număr de 87 de planșe. Partea ilustrativă cuprinde fotografii, schițe, planuri, tabele, grafice și desene.

După cum rezultă încă din titlu, lucrarea se referă la un areal bine definit: Valea Sebeșului. Utilizând modelul consacrat pentru astfel de întreprinderi monografice, în Capitolul I numit **Cadrul fizico-geografic** (p. 11-20), autorul încadrează fenomenul cultural studiat în spațiul geografic, pornind de la premisa că mediul înconjurător reprezintă unul dintre elementele vitale în evoluția comunităților umane preistorice.

În capitolul următor, intitulat **Istoricul cercetărilor privind preistoria zonei deluroase a Văii Sebeșului** (p. 21-36), C. I. Popa realizează un excurs asupra preocupărilor precedente cu privire la evoluția istorică a zonei vizate.

Capitolul III al volumului, **Locuiri Coțofeni în zona deluroasă a Văii Sebeșului** (p. 37-132), este structurat pe două secțiuni, respectiv Descoperiri certe și Descoperiri nesigure/izolate, sunt prezentate 19 situri cu descoperiri arheologice aparținând culturii Coțofeni. Dintre acestea, cele mai cunoscute sunt cele de la Răchita – *Vârful Zăpozii* și Săsciori – *Vârful Măglii*, în vreme ce o mare parte dintre celelalte sunt inedite. Descoperirile Coțofeni sunt prezentate extins, cu descrierea amplasării sitului, identificarea, descrierea detaliată și încadrarea tipologică și stilistică a inventarului arheologic. În cazul celor mai importante descoperiri, elementele de tipologie ale ceramicii sunt incluse în tabele sinoptice. Remarcăm, ca un element de noutate, consemnarea coordonatelor geografice ale fiecărui sit prin utilizarea unui sistem GPS, metodă demnă de a fi luată ca model de către specialiști în cadrul cercetărilor arheologice viitoare.

Capitolul al IV-lea, intitulat **Analiza descoperirilor și legăturile culturale** (p. 133-182), îi permite autorului să-și dezvolte cunoștințele legate de cultura materială a civilizației Coțofeni. Bun cunoscător, sub toate aspectele, a producției materiale aparținând purtătorilor culturii Coțofeni, acest segment întins pe 50 de pagini îi prilejuiește cercetătorului o analiză complexă tipologico-stilistică a tuturor categoriilor de artefacte, precum și semnalarea unor analogii provenite din spațiul vast de dezvoltare a civilizației Coțofeni. Acest tip de abordare metodologică are meritul de a contura un model ce poate fi apoi extins la spații geografice asemănătoare sau se poate dovedi valabil chiar pentru întreaga arie de răspândire a culturii Coțofeni.

Următorul capitol, al V-lea, se referă la aria de cuprindere, strategiile de subzistență și dinamica locuirilor Coțofeni (p. 183-212). Chiar dacă o astfel de abordare nu este întru-totul nouă, ea se înscrie în trendul modern al metodelor de cercetare arheologică care se impune și la noi. Câștigul este acela că se depășește modul de expunere pozitivist, expunerea brută a materialului arheologic, trecându-se spre o etapă superioară, spre o viziune care integrează omul, creatorul, în comunitate și o armonizează pe aceasta din urmă cu mediul ambiant. Este vorba despre ceea ce se numește în limbajul actual arheologia peisajului (*Landscape Archaeology*).

Dintr-o abordare monografică nu putea lipsi problema galeriilor de minerit aurifer de la Răchita, acest aspect fiind cuprins în capitolul VI al lucrării (p. 213-220). Expunerea datelor cunoscute până în prezent despre aceste galerii miniere îl conduce pe autor spre ipoteza că avem de-a face, în acest caz, cu lucrări miniere realizate în epoca romană.

În ultimul capitol, cel al concluziilor (p. 221-227), autorul abordează câteva probleme de cronologie și terminologie. Astfel, după cum arată cercetătorul „...locuirile Coțofeni analizate de noi se pot data în faza a III-a, mai precis pe parcursul etapelor IIIa și IIIb. Nu există indicii serioase pentru o existență a lor până în etapa finală, IIIc” a culturii Coțofeni. Pe baza datelor pe care le-a avut la dispoziție, în general destul de puține, C. I. Popa realizează un tablou pertinent al cronologiei relative și absolute a civilizației Coțofeni. Sunt analizate relațiile cultural-cronologice ale culturii cu manifestările culturale înrudite și contemporane, respectiv Baden, Kostolac și Vučedol.

Cele două anexe din final reprezintă, prima, traducerea materialului publicat de pasionatul arheolog amator W. Lederhilger, în urmă cu mai bine de un secol cu privire la galeriile miniere și așezarea Coțofeni de la Răchita – *Vârful Zăpozii* (p. 228-229), iar cea de-a doua este descrierea materialelor arheologice cuprinse în volum (p. 230-292).

Având în vedere cele expuse, cartea lui C. I. Popa *Contribuții la preistoria Văii Sebeșului. Locuirile Coțofeni din zona deluroasă* îndeplinește toate condițiile pentru a deveni un volum de referință pentru cercetătorii preistoriei transilvănene.